

Konference

PROFESSIONALISERING AF MISBRUGERNE

Hvordan får brugerne job i andre brancher end dem, der handler om stoffer, sex & kriminalitet?

AF ERIC MOISE ALLOUCHE

I de sidste dage af juni 1998 under T3Es sommeruniversitet om blandingsmisbrug i Bruxelles skete der noget meget usædvanligt: På andendagen, efter et fagligt oplæg, på det tidspunkt hvor man plejer at stille spørgsmål og diskutere sammen, tog en mand ordet og sagde på et usikkert fransk:

'Goddag, mit navn er Bedrich Hrozny, undskyld min accent, men jeg kommer fra Tjekkiet', hvorpå han begyndte at fortælle om misbrug og blandingsmisbrug i sit land... Men på en umærkelig måde tog hans fortælling en underlig drejning, og han begyndt således at oplyse, at i den institution, hvor han var ansat, var der desværre ikke så mange midler, som man havde i Vesteuropa, og derfor havde de fået den idé at åbne en sex-shop - drevet af misbrugere - for at skaffe penge til institutionen. Det havde vist sig at være en meget gunstig forretning....og, ja, tingene havde faktisk udviklet sig sådan, at nogle af pigerne også

var begyndt at sælge seksuelle ydelser for at bidrage til institutionens økonomi.

Salen var målløs i lang tid...som godt kunne havde varet endnu længere, hvis ikke det var blevet tid til kaffepausen. Efter pausen genoptog universitetet sin almindelige gang. Men et par timer senere tog den tjekkiske mand ordet igen og sagde denne gang: 'Jeg vil gerne udtrykke min dybeste undskyldning til det tjekkiske folk ...For jeg er hverken misbrugsbehandler eller tjekke, men en belgisk skuespiller, som er blevet hyret i dag for at underholde jer'...Det hele var altså en joke. Ja, sådan var altså Østeuropa i 1998...ikke til at stole på!

Fra tragik til komik

Ifølge Hegel har historien det med at gentage sig. Den første gang i form af en tragedie, og den anden gang som en komedie. Derfor så jeg frem til en stor humoristisk oplevelse, da jeg så, at en - tilsyneladende rigtig tjekke, Jindra Voboril - var inviteret til at holde et oplæg

til T3Es sommeruniversitet denne sommer i Glasgow. Og da overskriften for universitetet var 'Drugs, Inclusion & Employment', var jeg parat til at høre de mest originale ideer om, hvordan stofmisbrugere kunne komme i arbejde.

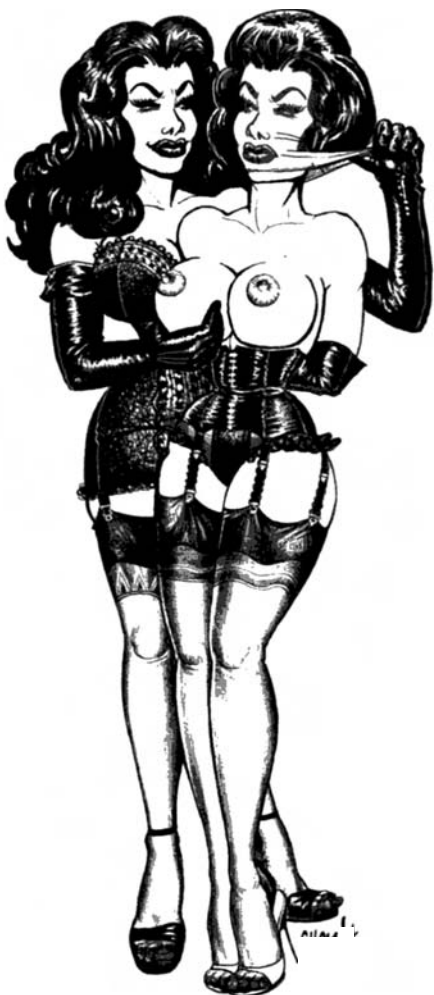
Men desværre er filosofi ingen pålidelig videnskab, og Jindra Voboril nøjedes med at holde en perfekt tilrettelagt Power Point-præsentation på et flydende - og accentløs - engelsk om udbredelsen af meta-amfetaminmisbrug fra Øst- til Vesteuropa baseret på amerikanske matematiske modeller.

Humoren var, på trods af nogle pæne forsøg, ret fraværende, og da Jindra senere om aftenen viste sig at være en meget rar mand, undlod jeg at spørge, om han mente det, han sagde, alvorligt - eller om det også var en joke

Min sidste tvivl om alvoren i Jindras præsentation blev i øvrigt fejlet væk af Ulrik Solberg - som arbejder i EMCD-DA, det europæiske overvågningscenter for narkotika - der i sit oplæg om 'An Overview of Drugs and Social Reintegration in the EU' fortalte os, at de nye EU-lande kigger betydeligt mere mod Amerika end mod det gamle Europa, når det gælder misbrugsbehandling... og skulle man tro dét, Mads Uffe Pedersen skrev i det sidste nummer af STOF om de amerikanske tilstande...så virkede det lige pludselig, som om historien havde valgt at gå baglæns og bevæge sig fra det komiske til det tragiske...

Fra stoffer, sex & forbrydelse til fast arbejde

Set ud fra 'Drug, Inclusion & Employment'-perspektivet var det dog imponerende at se, med hvilken præcision de to 'tjekkiske' oplæg indfangede det 'arbejdsfelt', stofmisbrugere traditionelt bevæger sig i: Sex og forbrydelse. Og med lidt fantasi kunne man forestille sig en bande østeuropæiske bagmænd siddende i et trendy kontor i Prag i gang med at planlægge deres næste træk for at erobre det vesteuropæiske narkotika-

markered ved at studere de samme matematiske nøgler og amerikanske modeller som Jindra Voboril.

På sin måde var sommeruniversitetets mål lige præcist at kortlægge de veje, som kunne gå fra 'drug, sex & forbrydelse' til 'Drug, Inclusion & Employment', og de forskellige oplægsholdere fremstillede så de mere eller mindre udviklede og vellykkede projekter, som havde til formål at støtte stofmisbrugere rundt omkring i Europa til at få sig en uddannelse, et fast job og en ordentlig plads i samfundet.

Hvad angår Danmark, blev det projekt Fram, som blev trukket frem (fra København i årene 1999-2001). Dels fordi det var et banebrydende projekt, relativt vellykket, og ikke mindst fordi der foreligger en grundig evalueringssrapport lavet af Steffen Jöhncke. Læser man imidlertid den rapport med forholdsvis neutrale øjne, så er det - ud over succeshistorien - slående at se, at kun de færreste misbrugere i København var interesserede i at deltage i projektet (højest 45 ud af de 1.600 personer, som modtog metadon i København i disse år), og

at de 20 pladser, projektet havde, stort set hele tiden var svære at få besat.

Åbenbart var hverken brugerne, kommunen eller ambulatorierne ret interesserede i at betragte arbejde som et realistisk mål for en misbruger i substitutionsbehandling.

Var det, fordi mange kommunale medarbejdere betragtede arbejde som en opreklameret sag? Og i lighed med regeringens 'Kampen mod narko' tænkte, at 'i et livligt samfund, hvor arbejdsmarkedet er under løbende forandring, er det mere og mere fritids- og kulturaktiviteter, som er det vedvarende holdpunkt og stedet, hvor den enkelte finder tilknytning'?

Eller var det fordi - som man har kunnet læse det i denne sommer i pressen - at selv fagfolk ikke var trygge ved tanken om, at misbrugere kunne besætte ansvarsfulde stillinger, og at det derfor var mere fornuftigt at skrue ned for deres professionelle ambitioner? Noget lignende har jeg i øvrigt kendskab til fra en kommune, hvor en sagsbehandler for nogle år siden fuldstændig nægtede økonomisk hjælp til en bruger, som var godt i gang med en sygeplejerskeuddannelse....men som i øvrigt var villig til at åbne for kassen, hvis brugeren ombestemte sig og i stedet for valgte at læse til pædagog (men måske var det, fordi sagsbehandleren mente, at der allerede var nok misbrugere i det danske sundhedssystem, og at der ikke var brug for flere)?

STILLINGSOPSLAG: Klienter søges til behandling

Men lige meget hvilken begrundelse og dagsorden de forskellige partnere havde, så virkede det som om - når man tog misbrugernes sociale baggrund, gennemsnitlige uddannelsesniveau og ressourceprofil i betragtning - at den stilling, de bedst kunne bestride, var: 'Klient i behandling'.

Dermed er det ikke rigtig overraskende at konstatere - otte år efter at amterne overtog behandlingsansvaret - at misbrugerne hænger fast i systemet...og efter alle de år, hvor man har været optaget af 'weekendnarkoman'-fænomenet, er det måske nu på tide at

opdage de over 12.000 'hverdagsnarkomaner', som godt kunne tænke sig - om ikke en anerkendt status - så måske ret til behandlingsfri weekender og ferie.

Mere overraskende er det dog at opdage, at misbrugerne ser ud til at hænge betydeligt mere fast i behandlingssystemet end behandlerne. Kigger man således på tallene fra Sundhedsstyrelsen², så kan man læse, at ud af de 12.599 misbrugere, som var i behandling i 2003, så var der 610, som har været i *uafbrudt* behandling siden 1996. Næsten 5%! Man kan ikke undgå at drømme om, hvordan misbrugsbehandlingsinstitutionerne ville se ud, hvis de havde en personalegruppe, der var lige så stabil.

Der kunne sikkert bruges mange kræfter på at afgøre, om man mest skal beklage, at brugerne hænger så længe i systemet, eller at behandlerne udskiftes så hurtigt....Men dette ville være at lade sig forføre af 'verden som den burde være': En verden fuld af behandlingsvenlige misbrugere, som tager mellem-lange uddannelser, får sig et fast job - helst ikke i sundhedssektoren - og bliver til velintegrerede, nyttige og taknemmelige borgere.

Er man politiker, så må det betragtes som en afgørende del af ens arbejde at have den slags 'visioner'...som oplister alt det, misbrugerne (for ikke at tale om misbrugsbehandlerne) mangler for at bidrage til en perfekt verden. Men spørgsmålet er, om det er en god ide, at behandlerne begynder at se verden som politikere og bliver så optaget af visionerne, at der en gang imellem skal en ret livlig fantasi til for at fokusere på verden, som den faktisk er, og hvordan misbrugere allerede er integreret og beskæftiget i samfundet?

Nærhedens arbejde

Hvad angår beskæftigelse kom den store åbenbaring, da Marie-Paule Giot holdte et oplæg om sit arbejde i Charleroi-området i Belgien.

Hun beskrev, hvordan dette område i årtier havde været præget af svære sociale og økonomiske problemer, hvordan arbejde - for nogle familiers vedkommende i mange generationer - har

ERIC MOISE ALLOUCHE,
CAND.PSYCH.
ARBEJDER PÅ MISBRUGSCENTRET
I VESTSJÆLLANDS AMT

været et fraværende grundlag, og hvor til gengæld narkokriminalitet og andre former for underjordiske økonomier er et væsentligt grundlag og en indtægtskilde (og dermed blev vi mindet om, at omgang med stoffer ikke kun er en kilde til fattigdom, men også kan være en kilde til 'rigdom').

I den kontekst var afstand og mistillid mellem misbrugere og behandlingssystem så stor, at behandlerne følte sig magtesløse, og brugerne udstødte og misforståede.

For at formindske den kløft valgte det lokale misbrugscenter at alliere sig med de brugere, som var i behandling, og drage nytte af deres kompetencer og viden, når det gjaldt lokalområdet. Målet var bl.a. at få de brugere, som var i behandling, til at skabe kontakt til - og i et vist omfang tage sig af - de meste udsatte misbrugere, som ellers kunne betragtes som uden for behandlingsrækkevidde. Noget, der blev kaldt 'travail de proximité', nærhedens arbejde.

For så vidt kunne man finde lignende initiativer i Danmark, hvor man inddrager misbrugere til mange forskellige misbrugsrelaterede funktioner: drive væresteder, stå for oplysningsaktiviteter, samle kanyler m.m.

Forskellen er bare, at man i Charleroi valgte at give dem løn for deres arbejde.

Kan samfundet undvære de udstødte?

At være misbruger i behandling kunne således vise sig at være en eftersøgt kompetence, som man kunne værdsætte så meget, at det kunne være indgang til et lønnet arbejde...uden at man f.eks. i først omgang skulle være clean i årevis. At professionalisere misbrugerne var således ikke nødvendigvis et spørgsmål om at udfylde alt det, de manglede for at blive almindelige borgere, men måske snarere at finde ud af at udnytte og sætte deres kompetencer i en professionel ramme.

Til sammenligning: Hvis det at være 'misbruger i behandling' i Danmark skulle være et arbejde, så ville det sandsynligvis begrænse sig til noget i retning af 'at tage imod hjælp på en samarbejdsvillig måde'...Underligt job, men hvor-

for ikke? Man siger jo, at der ikke er noget job, der er dumt, og skulle man være i tvivl om det, så kan man vende blikket udad. Ikke mod Belgien eller Tjekkiet, men denne gang mod Indien, hvor der i en eller anden by for over 10 år siden skete det, at tiggerne fik mindre og mindre almisser. Folk var åbenbart blevet meget sparsommelige og havde ikke mere tilovers for de allerfattigste... Konfronterede med det livstruende problem besluttede tiggerne at gøre noget så uventet som at strejke. Man kunne tro, at det ville blive til den meste oversete strejke nogensinde, hvis ikke den mødte en usædvanlig massiv støtte hos befolkningen...men det skete altså ikke. Folk opdagede meget hurtigt, at tiggerne havde en meget vigtig funktion i samfundet, som de andre borgere ikke ville undvære, og der gik således ikke lang tid, før de lovede tiggerne at give dem flere penge fremover.

Hvilken funktion det var, er i vores sammenhæng et ret underordnet spørgsmål, og derfor overlader jeg det til jeres fantasi...men mens I er i gang, så prøv at forestille jer, hvordan landet vil se ud, hvis stofmisbrugerne besluttede sig til at gå i strejke i morgen...

Skal det hele være underholdning?

Selv om den historie fik salen til at grine, da jeg holdt mit oplæg, så var der ikke nogen, som spurgte mig, om den var sand....Jeg kunne ellers godt have sagt, at 'nej, jeg er ikke en rigtig dansker'...og 'ja, man kan også hyre mig til underholdning'...Men såvel i Bruxelles i 1998 som i Glasgow i 2004, er det åbenbart et fast karaktertræk hos misbrugsbehandlere at være godtroende.

At underholdningen kan sætte dybere spor end faglighed blev jeg i øvrigt mindet om i Glasgow, hvor jeg mødte mange af de personer, som havde deltaget i T3Es seminar om politik og behandling i København i 2002. De fleste kunne med overraskende mange detaljer huske vores besøg på Christiania og ikke mindst i BrugerForeningen...nogle kunne endda huske nogle fornavne; Jørgen, Tom, m.fl., men hvad angår de faglige debatter - som ellers flere bidrog

til - så stod de overraskende svage i hukommelserne for ikke at sige fuldstændig blanke! Betyder det så, at det kan være lige meget med oplæg og diskussioner, og at man kan nøjes med at lave konferencer med et godt socialt program, et par gode besøg og et fagligt indlæg, som begrænser sig til en åbnings- og en lukningstale? Jeg kan huske at have overværet lignende refleksioner omkring STOF: Hvem læser det, og hvem husker det...og på samme måde som Umberto Eco skriver om Kant, at han har flere kommentatorer end læsere, så kunne det måske tænkes, at STOF har flere skribenter end læsere? Noget som i det mindste har den fordel, at man kan tillade sig at skrive meget personlige ting til meget bestemte personer.

Hvad angår T3Es arrangementer, så fik jeg en slags svar, da Kazim Kahn (som er T3Es sekretær i England) fortalte mig, at Mike McCarron (som stod for sommeruniversitetet, og som til dagligt er leder af Drug Action Team i Glasgow) fik lyst til at organisere dette sommeruniversitet efter at have deltaget i T3Es seminar i København i 2002. Man kunne være i tvivl om disse konferencers funktion...men det var åbenbart noget, vi ikke var parate til at undvære, måske på samme måde som halvandet år *uden* STOF - mere end de mange år *med* STOF - havde mindet os om, at det blad var ikke til at undvære.

Og fordi Hegel åbenbart ikke tog fuldstændig fejl af, at historien gentager sig, så annoncerede Luis Patricio (som er leder af Taipas-centret i Lissabon) den sidste dag, i sin sædvanlige, glade - skulle man her sige komiske? - tone, at den portugisiske delegation var blevet så begejstret for sommeruniversitetet i Glasgow, at de havde besluttet at lave sådan et næste år i Coimbra.

LITTERATUR

- 1 Regeringen: Kampen mod narko - handlingsplan mod narkotikamisbrug. Indenrigs- & Sundhedsministeriet. København. 2003.
- 2 Sundhedsstyrelsen: Narkotikasituationen i Danmark 2003. København. 2004.

Læs mere om T3E, det europæiske netværk for folk der arbejder inden for misbrugsområdet, på www.t3e-eu.org